

Research Paper

present study aimed to identify the components of the cubic curriculum by combining meta-combined and Delphi methods

Hamze Abar¹, kourosh Parsa Moin^{2*}, Fattah Nazem³

1. Ph.D. student of Curriculum Planning, Department of Educational Sciences Faculty of Educational Sciences and Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran. *(Responsible Author)
3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Received:

Accepted:

PP:

Use your device to scan and read the article online

DOI:

Keywords:

Cube curriculum, meta-combined method, Delphi method

Abstract

Introduction: The present study aimed to identify the components of the cubic curriculum by combining meta-combined and Delphi methods

research methodology: This research was developmental in terms of purpose and qualitative in terms of data type. Data collection and data were analyzed by transcribing the text of the interviews obtained through the meta-combination and Delphi method. The statistical population of the present study included experts in the field of culture and curriculum that were used to design and compile a cubic curriculum. The sampling method in this population was snowball sampling. From the statistical population, 15 experts were selected by snowball sampling. The data collection method was done through library studies (English and Persian books and articles, dissertations, websites as well as a researcher-made questionnaire) and a questionnaire. The validity and reliability of the instrument were evaluated and confirmed. The meta-combined method was used to analyze the data in the present study. The Delphi method was also used to reach consensus in group decisions.

Findings: The results of the present study showed that the cubic curriculum includes 6 components, which are: the degree of attention and emphasis of the cubic model curriculum to educational needs and goals, how to access learning resources, content, course materials, topics and themes, determination and organization Learning opportunities, learning-teaching methods and teaching methods (learning forms), factors related to human competencies (extracurricular) and finally evaluation in the study of achieving goals.

Conclusion: In the meantime, curricula as the heart of the education system and a tool to achieve the goals of education received more attention.

Citation Abar, Hamzeh, Parsa Moin, Kourosh, Nazem, Fattah (1400). Identifying the components of a cubic curriculum by combining meta-combined and Delphi methods, a new approach in educational management.

Corresponding author Parsa Moin, Kourosh

Address: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran. *(Responsible Author)

Email: koroushparsa@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction:

Eisner (2001) defines the curriculum: A curriculum is a series of educational events designed to achieve educational outcomes for one or more students. Mehr Mohammadi (1398) believes that the curriculum can be considered as a written document that contains a set of decisions that are made about the curriculum before it is implemented. This is also a common view of the curriculum. The curriculum can also be considered a specialized or scientific field, which also includes various topics or components and dimensions that the curriculum specialists have enumerated for it.

Today's curriculum should be the goal of education for the future. If the curriculum is seen primarily as a set of topics and the task of educators is to deliver the material to learners, there is much doubt as to whether young people are sufficient for many of the demands of the future. The curriculum should welcome the various personal characteristics that are essential in the future and the teaching-learning strategies that may be an integral part of the curriculum.

Context:

The present study aimed to identify the components of the cubic curriculum by combining meta-combined and Delphi methods

Goal:

The goal of identify the components of the cubic curriculum by combining meta-combined and Delphi methods

Method:

This research was developmental in terms of purpose and qualitative in terms of data type. Data

collection and data were analyzed by transcribing the text of the interviews obtained through the meta-combination and Delphi method. The statistical population of the present study included experts in the field of culture and curriculum that were used to design and compile a cubic curriculum. The sampling method in this population was snowball sampling. From the statistical population, 15 experts were selected by snowball sampling. The data collection method was done through library studies (English and Persian books and articles, dissertations, websites as well as a researcher-made questionnaire) and a questionnaire. The validity and reliability of the instrument were evaluated and confirmed. The meta-combined method was used to analyze the data in the present study. The Delphi method was also used to reach consensus in group decisions.

Findings:

The results of the present study showed that the cubic curriculum includes 6 components, which are: the degree of attention and emphasis of the cubic model curriculum to educational needs and goals, how to access learning resources, content, course materials, topics and themes, determination and organization Learning opportunities, learning-teaching methods and teaching methods (learning forms), factors related to human competencies (extracurricular) and finally evaluation in the study of achieving goals

Results:

In the meantime, curricula as the heart of the education system and a tool to achieve the goals of education received more attention.

مقاله پژوهشی

شناسایی مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی

حمزه آبار^۱، کورش پارسا معین^{۲*}، فتاح ناظم^۳

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۲. استادیار-گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران* (نویسنده مسئول)

۳. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

تاریخ دریافت:

تاریخ پذیرش:

شماره صفحات:

چکیده

مقدمه و هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی انجام پذیرفته است.

روش شناسایی پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی توسعه ای و از نظر نوع داده ها، کیفی بود. جمع آوری اطلاعات و داده ها از طریق پیاده نمودن متن مصاحبه ها، بدست آمده از طریق روش فراترکیب و دلفی تحلیل شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل صاحب نظران حوزه فرهنگ و برنامه درسی بود که برای طراحی و تدوین برنامه درسی مکعبی از آنها استفاده شد. روش نمونه گیری در این جامعه به صورت نمونه گیری هدفمند گلوله برفی بود. از جامعه آماری، تعداد ۱۵ نفر از صاحب نظران به صورت نمونه گیری گلوله برفی انتخاب شدند. روش گردآوری داده ها از طریق مطالعات کتابخانه ای (کتب و مقالات انگلیسی و فارسی، پایان نامه ها، سایت های اینترنتی و همچنین پرسشنامه محقق ساخته) انجام پذیرفت. روایی محتوا با استفاده از نظرات متخصصین و برای تعیین پایایی ابزار اندازه گیری پژوهش حاضر از ضریب آلفای کراباخ استفاده شد که تایید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش حاضر از روش فراترکیب استفاده شد همچنین از تکنیک دلفی برای دستیابی به اجماع در تصمیم گیری های گروهی استفاده شد.

یافته ها: نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که برنامه درسی مکعبی شامل مولفه هایی همچون میزان توجه و تاکید برنامه درسی مدل مکعبی به نیازها و اهداف آموزشی، نحوه دسترسی به منابع یادگیری (محتوا، مواد درسی، موضوعات و مضامین)، تعیین و سازماندهی فرصت های یادگیری، شیوه های یادگیری-یاددهی و روش های آموزشی (اشکال یادگیری)، عوامل مربوط به شایستگی های انسانی (فرا درسی) و در نهایت ارزشیابی در بررسی تحقق اهداف می باشد.

بحث و نتیجه گیری: توجه به برنامه درسی مکعبی، برنامه ریزی در جهت نیازهای محتوایی، اهداف آموزشی را تسهیل می نماید و موضوعات درسی را بر اساس نیاز دانش آموزان سازماندهی می کند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

واژه های کلیدی: برنامه درسی مکعبی، روش فراترکیب، روش دلفی

استناد: آبار، حمزه، پارسا معین، کورش، ناظم، فتاح (۱۴۰۰). شناسایی مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی، دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی.

* نویسنده مسئول: کورش پارسا معین

نشانی: استادیار گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

پست الکترونیکی: koroushparisa@yahoo.com

مقدمه

ایزرن (۲۰۰۱) در تعریف برنامه درسی می گوید: برنامه درسی عبارت است از یک سلسله وقایع آموزشی طراحی شده که به قصد تحقق نتایج آموزشی برای یک یا چند دانش آموز پیش بینی شده است. مهر محمدی (۱۳۹۸) معتقد است، برنامه درسی را می توان یک سند مکتوب در نظر گرفت که در بر دارنده مجموعه تصمیم هایی است که در خصوص برنامه درسی پیش از آنکه اجرا شود گرفته می شود تلقی رایج از برنامه درسی نیز چنین است. همچنین برنامه درسی را می توان یک حوزه تخصصی یا علمی در نظر گرفت که این نیز شامل موضوعات یا اجزاء و ابعادی مختلف است که متخصصان برنامه درسی برای آن برشمرده اند.

برنامه درسی امروز باید هدف آموزش و پرورش برای آینده باشد. اگر برنامه درسی عمدتاً به عنوان مجموعه ای از موضوعات دیده شود و وظیفه مربیان این است که مطالب را به فراگیران برسانند ، تردید زیادی وجود دارد که آیا جوانان برای بسیاری از خواسته های موجود در آینده کافی هستند . برنامه درسی باید از خصوصیات مختلف شخصی که در آینده ضروری است و استراتژی های یاددهی یادگیری که ممکن است بخشی جدایی ناپذیر از برنامه درسی باشد ، استقبال کند (Yousefzadeh, 2017)

بسیاری از محققان نتیجه می گیرند که برنامه درسی رکن اساسی در یادگیری است که توسط مدرسه برنامه ریزی شده و هدایت می شود . برنامه درسی باید رابطه موثری بین مدرسه و جهان پیرامون برقرار کند. (Stintas et al., 2018.)

لو (۲۰۲۰) برنامه درسی را در برگیرنده آنچه که درون مدرسه رخ می دهد می داند. وی برنامه درسی سه بعدی را پیشنهاد می کند. برنامه درسی سه بعدی مبتنی بر مجموعه ای از پیشنهادات به منظور آمادگی برای آینده های نامعلوم است. این مدل روشهای مختلف نگرستن به زندگی در کلاس درس را همراه با خط مشی های متفاوت ارائه می نماید. (Lou et al., 2020) . برخی از الگوها و مدل هایی که در برنامه درسی ارائه می شود، هر چند به طور مستقیم الگوی تلفیقی نمی باشد اما به دلیل برخی موضع گیری های خاص به مدل های برنامه درسی تلفیقی و ویژگی های آن مربوط می شود. تلفیق برنامه درسی عبارت است از یک روش سازمان دهی مواد یادگیری مشترک یا مهارت های زندگی که برای همه شهروندان ضروری هستند و هدف آن این است که به دانش آموزان کمک کند تا یاد بگیرند چگونه در یک زندگی دموکراتیک مشارکت کنند. به کمک مدل سه بعدی در برنامه درسی میتوان آنچه را که برنامه ریزان قصد دارند در برنامه درسی بگنجانند و یا در یکدیگر ادغام کنند جامه عمل پوشانید. این مدل میتواند چند بعدی بوده و هر بعد اندازه های متفاوت از سایر ابعاد دارد (Cho, 2007)

الگوی مکعبی (سه بعدی) برنامه درسی یک دیدگاه مترقی نسبت به برنامه درسی است که توسط رگ مطرح شده است. این الگو بر این اصل مبتنی است که برنامه درسی را باید به عنوان بیش از یک مجموعه ای صرف مواد درسی و فهرست دروس دید و یادگیری کودکان باید از طریق عوامل متعدد برانگیخته شود. این الگو دارای سه بعد است که عبارتند از: مواد و موضوعات درسی، موضوعات و مضامین برنامه های درسی، اشکال یاددهی و یادگیری الگوی مکعبی (سه بعدی) (Rag 1997)

برنامه درسی مکعبی ، یعنی برنامه درسی که توسط جامعه مدرسه ساخته و تحقق می یابد ، باید به عنوان یک پدیده چند بعدی تحت تغییرات مداوم قابل کنترل باشد و تحقق دانش و اطلاعات کودکان در دنیای امروزه نامشخص و پیچیده به نظر می رسد. اگر قرار است فرزندان را برای یک آینده متنوع آماده کنیم باید از یک روش عمیق برای تحلیل مطالب استفاده کنیم. مدل برنامه درسی سه بعدی نگاه به برنامه درسی را بخصوص از سه بعد: دروس مورد نظر، زمینه های دروس و روشهای تدریس میسر می سازد. مدل مکعبی کل اهداف یادگیری را که تحقق آن ها از طریق کارکرد اولیه حوزه های یادگیری مختلف تعقیب می شوند واجد شرط و نامزد قرار گرفتن در چنین جایگاهی معرفی می نماید. (Mehr Mohammadi, 2013)

به کمک مدل سه بعدی، طراحان، برنامه ریزان و معلمان آن چه را قصد دارند، می توانند در برنامه ای درسی بگنجانند و آن چه را مایل اند حذف نموده یا در یکدیگر ادغام کنند و آن چه را می خواهند مرتبط سازند.

سه بعد اصلی این مدل عبارتند از:

- ۱- دروس مانند ریاضیات، علوم، تاریخ، جغرافی و ...
- ۲- موضوعات و مسائل میان برنامه ای که بر رشد عمومی دانش آموزان اثر می گذارد، مانند زبان، فکر، زیبایی شناسی، خلاقیت، مهارت اجتماعی و ...

۳- انواع فعالیت های یادگیری و روشهای تدریس که بکار گرفته می شوند، مانند اکتشاف، مشاهده، کار گروهی و این مدل را می توان به طرق گوناگون مورد استفاده قرار داد. سه بعد اصلی می توانند به صورت مجزا یا با همدیگر مطالعه شوند و هر جزء را می توان برای مقصد خاصی در نظر گرفت. مثلاً ممکن است معلمی بخواهد که بداند چگونه خلاقیت کودکان رشد می یابد، لذا بررسی ویژه ای از کانال خلاقیت در بعد دوم، یعنی موضوعات صورت می گیرد.

در این مدل هر خانه در واقع یک مکعب کوچک است. مثلاً یک معلم ابتدایی برای رشد زبان دانش‌آموزان خود ممکن است راهبردهای مختلفی را به کار ببندد. مانند: تشویق شاگردان به خواندن به صورت انفرادی یا با دیگران، عناوین متنوع داستانی، داستان خوانی معلم، شعر خواندن معلم، تشویق به استفاده از کتابخانه و ... لذا کانال توانایی زبان، خانه‌های متعددی را در این مکعب سه بعدی پوشش می‌دهد (ادبیات، زبان) (علوم، زبان)، یا (جغرافی، زبان) که این موارد در کنار هم، بلوکی ایجاد خواهد کرد که استراتژیهای تدریس و یادگیری را بوجود می‌آورد (Cho, 2007)

معلمان و مدارس باید در طراحی یا اجرای یک برنامه درسی تصمیماتی در سطح راهبردی اتخاذ کنند. بطور مثال تصمیم‌گیری در مورد رشد شخصی، اجتماعی و اخلاقی فراگیران، مسئولیت مشترک همه‌ی معلمان است که باید همه معلمان روشهایی را دنبال کنند که بتوانند به رشد شاگردان خود برای تبدیل به یک شهروند مفید کمک کند. پس رشد اجتماعی - اخلاقی بعنوان یک ویژگی شهروندی، که در بعد دوم مدل قرار دارد، از امتداد تمام دروس بعد اول عبور خواهد کرد (Spin, 2020; Rag, 1997)

در نظام آموزشی کشور ما، بعد اول، الزامی است؛ یعنی مواد درسی از پیش تعیین شده‌اند در مورد بعد دوم یعنی موضوعات میان برنامه‌ای، فرصت بیش تری برای مدارس وجود دارد تا مطابق تصمیم خود دست به عمل بزنند و بعد سوم جنبه قانونی کمتری دارند و معلمان می‌توانند روش‌های تدریس خود را مستقلاً تعیین کنند. معلمان هم چنین می‌توانند برای مشاهده و بررسی زندگی کلاس خود بعنوان بخشی از رشد فردی و رشد حرفه‌ای خود از این مدل استفاده کنند.

در راستای موضوع پژوهش حاضر، (Safaei et al. 2021) در پژوهشی، نشان دادند بر اساس الگوی برنامه درسی طراحی شده مهارت‌های تفکر خلاق بر پایه سه مولفه اصلی دانش، نگرش و مهارت برای کودکان دبستانی تجدیدنظر در برنامه‌های معمول آموزش دانش‌آموزان و توجه بیشتر به عامل خلاقیت در برنامه‌های آموزشی ضرورت دارد.

(Gholamian et al. 2020) هم نشان می‌دهد که رویکردهای یاددهی - یادگیری رشد حرفه‌ای با استفاده از روش تدریس تلفیقی، تربیت اجتماعی کودکان از درجه اهمیت و مورد استقبال بیشتری برخوردار بوده و با استفاده از روش همسال سنجی و نظرخواهی از والدین در ارزشیابی تربیتی فراگیران و اصطلاح روش‌های یادگیری و استفاده از راهبردهای یادگیری مشارکتی، تدریس تیمی، روش‌های حل مسئله، اکتشافی، پروژه، بحث و گفتگو و یادگیری خودهدایتی بر اساس رویکردهای سازنده گرابی و سایر رویکردهای ارائه شده در الگو و انجام فعالیت‌های شبیه سازی شده، کمترین ارزش را در این عنصر داشته است. (Qasemzadeh et al. 2019) عنوان کردند که چرایی و چیستی دیدگاه مطالعات برنامه درسی راهبردی و الگوی چندبعدی مبتنی بر آن برنامه درسی چند بُعدی، با دیدی کل نگر و تلفیقی در پی پرورش کل شخصیت کودک اعم از دانش، مهارت و نگرش است. کاربرد این رویکرد مستلزم نگاهی همه جانبه به آموزش کودک و فراهم آوردن محیط غنی و شوق انگیز برای اوست. رویکردی که میان آموزش از پیش طراحی شده و آزمایشگاهی از یکسو و یادگیری خودجوش از سوی دیگر ارتباط برقرار کند این ابعاد همراه با جزئیات هر بُعد، در تعامل با یکدیگر، مدلی از یک مکعب را با همه اجزای آن می‌سازند، الگوی برنامه‌ریزی چندبعدی مبتنی بر آن، برنامه مطلوب کاربردی برای اجرا در برنامه درسی پیش دبستان است. (Sarem, 2015) در پژوهشی تحت عنوان ادغام بازی های فرهنگی قهرس در برنامه درسی پیش دبستانی مبتنی بر برنامه درسی مکعبی با تمرکز بر رشد شناختی، با هدف ارائه یک رویکرد برنامه درسی پیش دبستانی بر اساس مدل برنامه درسی سه بعدی رگ برای اتصال بازی های فرهنگی و کلیدهای رشد شناختی (مهارت های ریاضیات) مشخص شده در برنامه درسی پیش دبستانی (برای کودکان ۶۰ - ۷۲ ماه) استفاده شده است در پیش دبستانی های قهرس شمالی. برنامه درسی مکعبی سه بعدی سه بعدی را ارائه می دهد که به ترتیب موضوعات، موضوعات بین برنامه درسی و سبک های یاددهی یادگیری است. در این مطالعه افراد به عنوان کلیدهای رشد شناختی تعیین شده اند که ارتباط مستقیمی با ریاضیات و یا مهارت های استدلال ریاضی دارند. مسائل بین برنامه های درسی به عنوان فرهنگ، زبان، تفکر انتقادی و مهارت های اجتماعی شناخته می شوند. سبک های یاددهی - یادگیری با آموزش با بازی مرتبط است. (Johnson 2015) در مقاله ای با عنوان "فهم برنامه درسی به عنوان یک پدیده، رشته و طرح: یک مفهوم سازی چند بُعدی"، به دنبال درک برنامه درسی به عنوان یک پدیده، رشته و فرآیند طراحی است. در این مقاله نویسنده، چالش بسط مفهومی از برنامه درسی را که ممکن است در درک آن به عنوان یک پدیده، و فرآیند طراحی ورشته آکادمیک کمک کند را مد نظر دارد. برنامه درسی پدیده پیچیده ای است و ماهیت آکادمیک بین رشته ای و فرآیندی دارد که محتوای درسی فراگیران را تعیین میکند. بنابراین، ماهیت چند بُعدی، بین رشته ای و چندگانه برنامه درسی، در عین پیچیدگی، یکی از مهمترین نقاط قوت آن محسوب می شود.

معلمان نیز در اجرای برنامه‌ی درسی می‌توانند متناسب با هدف برنامه، محتوای دروس و ویژگی‌های دانش‌آموزان خود، نوعی از استراتژی‌های تدریس و یادگیری را انتخاب نمایند که بیشترین تأثیر را در ترغیب یادگیرندگان داشته باشد.

۱- برنامه درسی مکعبی می‌تواند نقش مهمی در مشخص کردن نیازها و علائق، زیبایی‌شناسی و خلاقیت دانش‌آموزان ایفا کند.

۲- برنامه درسی مکعبی می‌تواند نقش مهمی در ارتقا و بهبود یادگیری و مدرسه ای و سمت دهی آن بسوی یادگیری فعال داشته باشد.

۳- برنامه درسی مکعبی می تواند نقش مهمی در مرتبط کردن یادگیری دانش آموزان با زندگی واقعی، مسایل اجتماعی و مهارت های اجتماعی بصورت معنی دار داشته باشد.

۴- بنابراین در این راستا تدوین یک الگو تحت عنوان برنامه درسی مکعبی در حوزه برنامه درسی ضرورت می یابد. لذا مساله مهم شناسایی مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی است.

روش شناسایی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی توسعه ای است زیرا برنامه درسی تدوین شده، در آموزش و پرورش کاربرد دارد و به توسعه ی علم و آموزش کشور کمک شایانی خواهد کرد. همچنین، از نظر نوع داده ها، کیفی می باشد. از جنبه ماهیت، روش پژوهش حاضر، توصیفی - تحلیلی است. جمع آوری اطلاعات و داده ها از طریق پیاده نمودن متن پرسشنامه ها، بدست آمده از طریق روش فراترکیب و تکنیک دلفی انجام شد.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل صاحب نظران حوزه فرهنگ و برنامه درسی بود که برای طراحی و تدوین برنامه درسی مکعبی از آنها استفاده شد. روش نمونه گیری در این جامعه به صورت نمونه گیری هدف مند گلوله برفی می باشد. جامعه آماری باتوجه به اینکه نامحدود بوده است مشخص نیست، تعداد ۱۵ نفر از صاحب نظران به صورت نمونه گیری گلوله برفی انتخاب شدند.

جدول ۱. لیست خبرگان

دانشگاه مازندران	استادیار برنامه ریزی درسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر	استاد یار برنامه ریزی درسی
دانشگاه آزاد اسلامی تنکابن	استاد یار برنامه ریزی درسی
دانشگاه فرهنگیان گیلان	مری برنامه ریزی درسی
دانشگاه فرهنگیان مازندران	مری برنامه ریزی درسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل	استادیار مدیریت آموزشی
موسسه آموزش عالی شفق تنکابن	استادیار مدیریت آموزشی
رئیس گروه گروه های آموزشی آموزش و پرورش مازندران	دکتری برنامه ریزی درسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس	استادیار مدیریت آموزشی
گروه های آموزشی سازمان پژوهش	دکتری برنامه ریزی درسی
دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری نوشهر	استادیار برنامه ریزی درسی
دانشگاه فرهنگیان بنت الهدی آمل	مری برنامه ریزی درسی
دانشگاه فرهنگیان دکتر شریعتی ساری	استاد یار فلسفه تعلیم و تربیت
دانشگاه آزاد اسلامی تنکابن	دانشیار برنامه ریزی درسی
موسسه آموزش عالی شفق تنکابن	دانشیار برنامه ریزی درسی

در پژوهش حاضر برای جمع آوری اطلاعات مربوط به عملیات تحقیق و مباحث نظری مرتبط با موضوع از روش مطالعات کتابخانه ای (کتاب و مقالات انگلیسی و فارسی، پایان نامه ها، سایت های اینترنتی و همچنین پرسشنامه محقق ساخته) استفاده شد. این پرسشنامه بین ۱۵ نفر توزیع شده و داده ها جمع آوری شدند. ابزار پژوهش در این گام پرسشنامه محقق ساخته به صورت طیف پنج گانه لیکرت می باشد. هر یک از خبرگان نظر خود را درباره میزان اهمیت شاخص های رتبه بندی علمی گروه های آموزشی از طریق متغیرهای کلامی (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) و با رویکرد فازی ابراز کردند.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

برای تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش حاضر از روش فراترکیب استفاده شد که نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می کند. فراترکیب با فراهم کردن نگرشی نظام مند برای پژوهشگران از طریق ترکیب پژوهش های کیفی مختلف به کشف موضوعات و استعاره های جدید و اساسی می پردازد و با این روش، دانش فعلی را ارتقا می دهد و دید جامع و گسترده ای را در زمینه مسائل به وجود می آورد.

باروسو و ساندلوسکی (۲۰۰۲) نیز روش هفت مرحله ای زیر را معرفی کرده اند: ۱. تنظیم سؤال پژوهش، ۲. مرور ادبیات به صورت نظام مند، ۳. جست و جو و انتخاب متون مناسب، ۴. استخراج اطلاعات متون، ۵. تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته های کیفی، ۶. کنترل کیفیت و ۷. ارائه یافته ها.

تکنیک دلفی یکی از روش های تحقیق کیفی است که از آن به منظور دستیابی به اجماع در تصمیم گیری های گروهی استفاده می شود. در عمل، تکنیک دلفی یک سری از پرسشنامه ها با دوره های متوالی به همراه بازخورد کنترل شده ای است که تلاش دارد به اتفاق نظر میان یک گروه از افراد متخصص درباره یک موضوع خاص دست یابد. معمولاً روش دلفی شامل مراحل اساسی زیر می باشد. در مرحله اول، مسئله پژوهش تعریف و بر این اساس ویژگی های لازم برای شرکت کنندگان در کار گروه دلفی تعیین می شود. سپس نامزدهای مشارکت در این کار گروه شناسایی و از آنان دعوت به عمل می آید. این مرحله با تعیین اعضای کار گروه به اتمام می رسد. مرحله دوم روش دلفی به تولید ایده در زمینه مسئله پژوهش اختصاص دارد. در این مرحله، اعضای کار گروه ایده های خود را درباره عوامل مرتبط با مسئله پژوهش ارائه میکنند. پژوهشگر با تحلیل و پالایش این ایده ها، حذف موارد تکراری و کاربرد واژگان یکسان، لیست نهایی عوامل مرتبط با مسئله پژوهش را استخراج میکند. در این مرحله ممکن است نظر اعضا درباره عواملی خواسته شود که از پیش تعیین شده اند. در مرحله سوم، اعضای کار گروه میزان اهمیت عوامل را تعیین یا تعدادی از مهم ترین آنها را انتخاب میکنند. بر این اساس، تعداد عوامل به میزانی کاهش می یابند که کار با آن ها قابل انجام باشد. در حقیقت این مرحله برای کاهش تعداد عوامل به تعداد قابل قبول برای ادامه کار انجام می شود

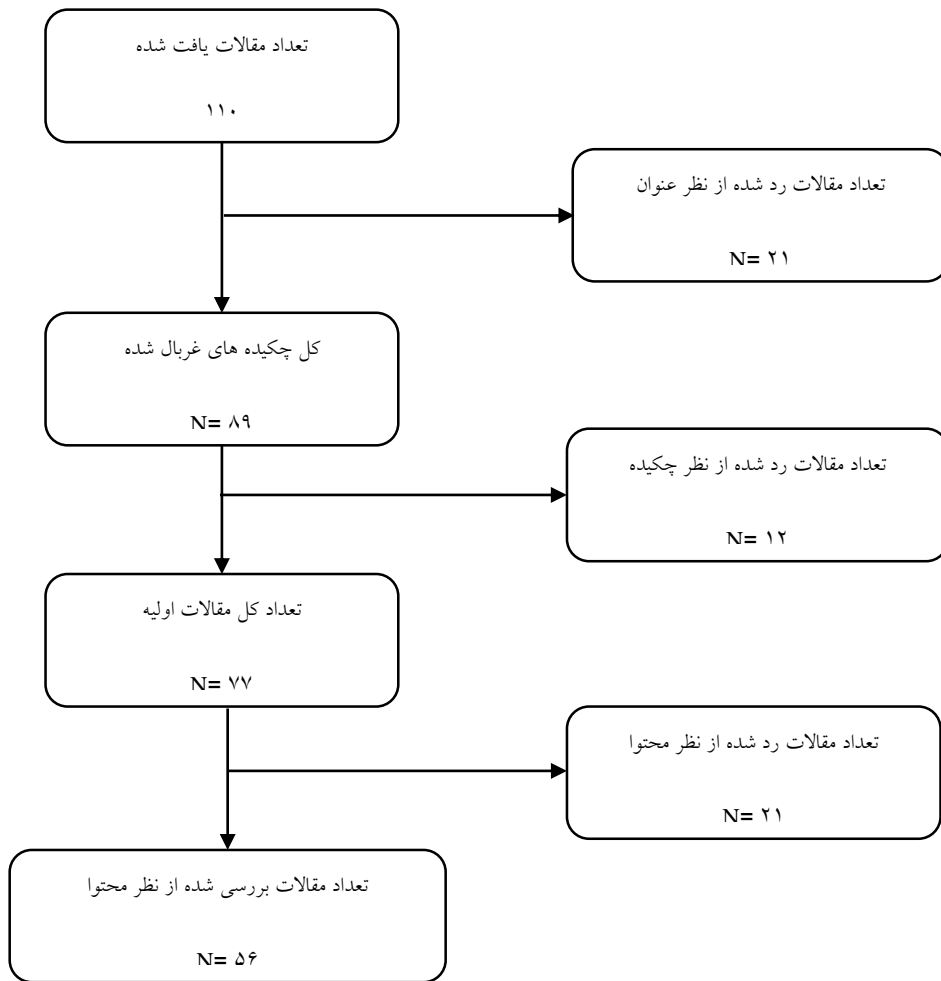
یافته ها

برای شناسایی مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی، روش پژوهش این مطالعه، نوعی از متماملعه به نام فراترکیب یا متاترکیب است. استفاده از روش فراترکیب برای شاخص های برنامه درسی با تاکید بر مدل مکعبی بدین صورت است که مشابه متاتحلیل و فراترکیب برای یکپارچه سازی چندین مطالعه به منظور ایجاد یافته های جامع و تفسیری استفاده می شود. در این تحقیق، فراترکیب طی ۷ مرحله صورت پذیرفته است.

مرحله اول، طرح سؤال پژوهش بود. برای تنظیم سؤال پژوهش از پارامترهای مختلفی مانند: جامعه مورد مطالعه، چه چیزی، چه موقع و چگونگی روش استفاده می شود. در این پژوهش، سوالات زیر مورد کنکاش قرار گرفت:

۱- شاخص های برنامه درسی با تاکید بر مدل مکعبی کدامند؟ و الگوی مناسب جهت ارزیابی این شاخص ها چگونه است؟

مرحله دوم، مرور سیستماتیک ادبیات پژوهش بود. در این مرحله، محقق جستجوی نظام مند خود را بر مقالات منتشر شده در ژورنال های مختلف متمرکز کرده و واژگان کلیدی مرتبط انتخاب شدند. به منظور پاسخگویی به سوالات مطرح شده در مرحله اول اجرای فراترکیب، با استفاده از کلید واژه های فرهنگ، برنامه درسی و مدل مکعبی در پایگاه تخصصی googlescholar.com مقالات مرتبط مورد بررسی قرار گرفتند. در گام سوم، محقق به جمع آوری مقالات مناسب پرداخت و در هر بازبینی تعدادی از مقالات را رد کرد، که این مقاله ها در فرایند فراترکیب مورد بررسی قرار نگرفتند. در واقع مجموعه مطالعات منتخب چندین بار مورد بازبینی قرار گرفتند و در هر مرحله مقالات و متونی که با موضوع همخوانی ندارند حذف شدند. در پژوهش حاضر، فرایند بازبینی به صورت خلاصه در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. فرایند بازبینی برای انتخاب مقاله های مورد نظر

در این مرحله، به محض این که مقالات برای تناسب با پارامترهای مطالعه بررسی شدند، در قدم بعدی کیفیت روش شناختی مطالعه ها مورد ارزیابی قرار گرفت. هدف از این گام حذف مقاله هایی است که پژوهشگر به یافته های ارایه شده اعتمادی ندارد، بنابراین ممکن است مقاله ای که باید در ترکیب وجود داشته باشد را رد کند .

در مرحله چهارم، اطلاعات متون باقی مانده در فرآیند، به صورت خلاصه جمع آوری شدند. در سراسر فراترکیب، پژوهشگر به طور پیوسته مقالات منتخب و نهایی شده را، به منظور دستیابی به یافته های درون محتوایی مجزایی که در آنها مطالعه های اصلی و اولیه انجام می شوند، به طور مکرر مورد بررسی قرار داد. در این بخش از تحقیق، به بررسی تحقیقات مختلف در زمینه موضوع تحقیق پرداخته شده است. در این مرحله با استفاده از تحلیل ادبیات و متون تحقیق، شاخص های برنامه درسی مکعبی استخراج شدند. در این تحقیق با بررسی ۵۶ منبع تحقیقاتی به اشباع نظری دست پیدا شد و بررسی های بیشتر نتایج جدیدی به همراه نداشت . با بررسی متون و منابع مورد نظر شاخص های زیر استخراج شدند .

جدول ۲: شاخص های برنامه درسی مکعبی

کد	شاخص	ردیف
L1	تدوین برنامه درسی و میزان توجه به زندگی و آینده	۱
	تحقیق و تولید دانش جدید	-
	بهبود درک و شخصیت دانش آموزان	-
	پرورش افراد نخبه	-
	توجه به دانش موضوعی معلمان	-
	توجه به سرگرمی و فراغت	-
	پاسخگوی نیازهای جامعه	-

	-	توجه به موضوعات ومضامین
	-	توجه به تغییر دانش آموز
	-	توجه به تغییر مدرسه
	-	توجه به تغییر معلم
	-	توجه به اصول اخلاقی
	-	نقش نظارتی معلم
	-	گسترش فرهنگ درگیری در یادگیری
	-	توسعه زبان و ارتباطات
	-	تجربه وتخصص معلمان موجب کاهش اضطراب
	-	تفکر خلاق دربین دانش آموزان ومعلمان
	-	رشد صلاحیت های شخصیتی
L2	-	توانایی معلم در بکارگیری منابع ومحتوای آموزشی
L3	-	تجسم منابع دیداری دربکارگیری منابع یادگیری
L4	-	استقلال برای تالیف محتوای درسی وآموزشی
L5	-	انعطاف پذیری شرایط محیطی واجتماعی
L6	-	بکارگیری تکالیف نوشتاری برای یادگیری دانش آموزان
L7	-	گسترش قدرت درک وتخیل
L8	-	یادگیری مادام العمر
L9	-	سطح علمی مواد تعلیمی متناسب با نیاز دانش آموز ابزارها وتکنولوژی وتقویت ارتباط وتعامل
L10	-	توجه به فناوری
L11	-	درک وشناخت از شیوه های استفاده وبکارگیری منابع
L12	-	توانایی های ذهنی-جسمی
L13	-	توجه به فکر بصری
L14	-	ایجاد انگیزه وترغیب در تولید محتوا
L15	-	ارزش های حاکم بر جامعه
L16	-	تقویت رشد فردی واجتماعی
L17	-	موازی سازی دروس مختلف سمت دهی یادگیری فعال دانش آموزان
L18	-	توسعه فعالیت های خلاق
L19	-	انعطاف پذیری در فضای کلاس درس
L20	-	مرتبط کردن یادگیری معنی دار دانش آموزان بازندگی واقعی
L21	-	پرورش انضباط ذهنی در دانش آموزان
L22	-	مشارکت فعال دانش آموزان در فرایند یادگیری
L23	-	انتخاب محتوا در جریان یادگیری از سوی معلم ودانش آموز
L24	-	توانایی های فنی معلم درسازماندهی
L25	-	درک وشناخت شیوه های یادگیری وكاهش اضطراب
L26	-	توسعه ی فرایندهای فکری و یادگیری
L27	-	برنامه ریزی مشارکتی توسط دانش آموز ومعلم
L28	-	ابعاد روان شناختی تدریس
L29	-	تناسب با زمان وفضای آموزشی
L30	-	ضرورت انتقال راحت پیام بین یادگیرندگان ومعلم
L31	-	توجه به شرایط ونشانه های متنوع آموزشی
L32	-	انصاف وعدالت در بکارگیری روشهای تدریس با توجه به تفاوت های فردی
L33	-	متناسب با ارتباط با زندگی
L34	-	کاهش اختلاف بین موفقیت وتوانایی

L35	مشارکت در بحث ها	-	۳۵
L36	تلفیق محتوا و مهارتها	-	۳۶
L37	گسترش رشد فردی و اجتماعی	-	۳۷
L38	تربیت شهروندی	-	۳۸
L39	زیبائی شناسی	-	۳۹
	رشد سیاسی	-	
L40	سواد زیست محیطی	-	۴۰
L41	تربیت محوری	-	۴۱
L42	تربیت اسلامی	-	۴۲
L43	افزایش سطح زندگی	-	۴۳
L44	بکارگیری ارزشها و الگوهای رفتاری	-	۴۴
L45	توجه به توان ذهنی - جسمی دانش آموز	-	۴۵
L46	استفاده از تجربیات دانش آموزان	-	۴۶
L47	توجه به بازخوردهای مناسب از نتیجه ارزیابی	-	۴۷
L48	بکارگیری راهبردها و ابزار های گوناگون	-	۴۸
L49	راهکارهایی برای نظارت برنامه درسی	-	۴۹
L50	تدوین طرح های متنوع و مناسب	-	۵۰
L51	تناسب راهبردهای ارزشیابی با اهداف یادگیری	-	۵۱
L52	توجه به منابع و مواد آموزشی عادلانه	-	۵۲
L53	استفاده از معلمان در تالیف کتب درسی	-	۵۳
L54	رشد ابعاد عاطفی دانش آموزان	-	۵۴
L55	توسعه رشد فردی	-	۵۵
L56	توجه به تجربیات یادگیری دانش آموز	-	۵۶

مرحله پنجم، تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته ها بود. در طول تجزیه و تحلیل، پژوهشگر موضوعاتی را جستجو کرد که در میان مطالعه های موجود در فراترکیب پدیدار شده اند. این مورد به عنوان بررسی موضوعی شناخته می شوند. در پژوهش حاضر، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعه ها به عنوان کد (مؤلفه ها) در نظر گرفته شده و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آنها را در یک مفهوم مشابه دسته بندی کرده تا به این ترتیب مفاهیم پژوهش شکل داده شود. در این تحقیق جهت غربال سازی شاخص ها از تکنیک دلفی بهره گرفته شد. در مرحله اول دلفی تمامی شاخص های مستخرج از ادبیات تحقیق میانگین بالای ۴ توسط خبرگان کسب کردند. همچنین در این مرحله و در بخش پرسشنامه باز، ۹ شاخص توسط خبرگان معرفی شد.

جدول ۳: شاخص های پیشنهادی خبرگان در فرایند دلفی

شاخص های پیشنهادی خبرگان
توسعه فردی و اجتماعی
نزدیک بودن به اهداف آموزشی
توجه غنای فرهنگی علمی
چشم اندازها و مبانی ارزشی آموزش و پرورش
کمک به رفع نیازهای یادگیری
درکی نیازهای رشد عاطفی دانش آموزان
برابری جنسیتی در دسترسی به تکنولوژی
افزایش درک دانش آموزان از زندگی و تعامل با جهان
تنوع فرهنگی نظام آموزشی

در مرحله دوم نیز هیچ یک از شاخص ها حذف نشدند و با احتساب شاخص های پیشنهادی، ۸۵ شاخص برای مدل تحقیق معرفی شد. جهت اطمینان از نهایی شدن شاخص ها، فرایند دلفی در دور سوم تکرار شد. همچنین، شاخص های تحقیق با تکرار راند سوم دلفی میانگین بالای ۴ کسب کرده و هیچ شاخصی از دور دوم دلفی حذف نشد. در نتیجه ۸۵ شاخص از فرایند دلفی استخراج شد. مرحله ششم فراترکیب، کنترل کیفیت بود. در این پژوهش، رویه های زیر برای حفظ کیفیت مطالعه در نظر گرفته شده است:

۱- در سراسر تحقیق، تلاش شده تا با فراهم کردن توضیحات روشن و واضح برای گزینه های موجود در تحقیق گام های اتخاذ شده برداشته شود؛

۲- جهت جستجوی مقالات مرتبط از هر دو راهکار جستجوی الکترونیک و دستی استفاده شده است؛

۳- از روش های کنترل کیفیت استفاده شده در مطالعه های تحقیق کیفی اصلی در این تحقیق بهره گرفته شده است؛

۴- برای ترکیب مطالعات اصلی، از ابزار برنامه مهارت های ارزیابی حیاتی بهره گرفته شده است؛

همچنین در این مرحله به منظور کنترل کیفیت ابعاد بدست آمده از نظرات ۱۵ نفر از خبرگان و کارشناسان جهت اعلام نظر در رابطه با شاخص های استخراج شده بهره گرفته شده است. با توجه به اینکه شاخص ها از منابع معتبر و علمی استخراج شدند، در نتیجه از نظر خبرگان نیز مورد تایید اعلام شدند .

مرحله هفتم، ارائه یافته ها بود. در این مرحله از روش فراترکیب، یافته های حاصل از مراحل قبل ارایه می شوند. مقالات انتخاب شده از سوی پژوهشگر به دقت مورد بررسی قرار گرفت و اطلاعات مورد نیاز بر اساس هدف اصلی تحقیق شناسایی شدند. ترکیب یافته ها و همچنین اجزای اصلی مدل اصلی تحقیق پس از اعمال نظر خبرگان حوزه مورد نظر به صورت جدول زیر است .

سوال: مولفه های برنامه درسی مکعبی با ترکیب روش فراترکیب و دلفی کدامند؟

جدول ۴: ابعاد و گویه های برنامه درسی براساس الگوی مکعبی

ابعاد	گویه ها
میزان توجه و تاکید برنامه درسی مدل مکعبی به نیازها و اهداف (C1) آموزشی	تدوین برنامه درسی و میزان توجه به زندگی و آینده
	تحقیق و تولید دانش جدید
	توسعه فردی و اجتماعی
	نزدیک بودن به اهداف آموزشی
	توجه غنای فرهنگی علمی
	چشم اندازها و مبانی ارزشی آموزشی و پرورش
	کمک به رفع نیازهای یادگیری
	درکی نیازهای رشد عاطفی دانش آموزان
	برابری جنسیتی در دسترسی به تکنولوژی
	افزایش درک دانش آموزان از زندگی و تعامل با جهان
	تنوع فرهنگی نظام آموزشی
	بهبود درک و شخصیت دانش آموزان
	پرورش افراد نخبه
	توجه به دانش موضوعی معلمان
	توجه به سرگرمی و فراغت
	پاسخگویی نیازهای جامعه
	توجه به موضوعات و مضامین
	توجه به تغییر دانش آموز
	توجه به تغییر مدرسه
	توجه به تغییر معلم
نحوه دسترسی به منابع یادگیری، محتوا، مواد درسی، موضوعات و (C2) مضامین	توانایی معلم در بکارگیری منابع و محتوای آموزشی
	تجسم منابع دیداری در بکارگیری منابع یادگیری
	استقلال برای تالیف محتوای درسی و آموزشی
	انعطاف پذیری شرایط محیطی و اجتماعی
	بکارگیری تکالیف نوشتاری برای یادگیری دانش آموزان
	گسترش قدرت درک و تخیل
	یادگیری مادام العمر
	سطح علمی مواد تعلیمی متناسب با نیاز دانش آموز
	توجه به فناوری
	درک و شناخت از شیوه های استفاده و بکارگیری منابع
توانایی های ذهنی-جسمی	

ابزارها و تکنولوژی و تقویت ارتباط و تعامل	
توجه به فکر بصری	
ایجاد انگیزه و ترغیب در تولید محتوا	
ارزش های حاکم بر جامعه	
توجه به اصول اخلاقی	
تقویت رشد فردی و اجتماعی	
موازی سازی دروس مختلف	
توسعه فعالیت های خلاق	
انعطاف پذیری در فضای کلاس درس	
مرتبط کردن یادگیری معنی دار دانش آموزان با زندگی واقعی	
پرورش انضباط ذهنی در دانش آموزان	
مشارکت فعال دانش آموزان در فرایند یادگیری	
سمت دهی یادگیری فعال دانش آموزان	
انتخاب محتوا در جریان یادگیری از سوی معلم و دانش آموز	
توانایی های فنی معلم در سازماندهی	
درک و شناخت شیوه های یادگیری و کاهش اضطراب	
توسعه ی فرایندهای فکری و یادگیری	
برنامه ریزی مشارکتی توسط دانش آموز و معلم	
نقش نظارتی معلم	
گسترش فرهنگ درگیری در یادگیری	
ابعاد روان شناختی تدریس	
تناسب با زمان و فضای آموزشی	
توسعه زبان و ارتباطات	
تجربه و تخصص معلمان موجب کاهش اضطراب	
تفکر خلاق در بین دانش آموزان و معلمان	
ضرورت انتقال راحت پیام بین یادگیرندگان و معلم	
توجه به شرایط و نشانه های متنوع آموزشی	
انصاف و عدالت در بکارگیری روشهای تدریس با توجه به تفاوت های فردی	
متناسب با ارتباط با زندگی	
کاهش اختلاف بین موفقیت و توانایی	
مشارکت در بحث ها	
تلفیق محتوا و مهارتها	
گسترش رشد فردی و اجتماعی	
تربیت شهروندی	
زیبائی شناسی	
رشد سیاسی	
سواد زیست محیطی	
رشد صلاحیت های شخصیتی	
تربیت محوری	
تربیت اسلامی	
افزایش سطح زندگی	
بکارگیری ارزشها و الگوهای رفتاری	
توجه به توان ذهنی - جسمی دانش آموز	

C3) تعیین وسازماندهی فرصت های یادگیری

شیوه های یادگیری - یاددهی و روش های آموزشی (اشکال یادگیری)
C4)

C5) عوامل مربوط به شایستگی های انسانی (فرا درسی)

استفاده از تجربیات دانش آموزان	C6) ارزشیابی دربررسی تحقق اهداف
توجه به بازخوردهای مناسب از نتیجه ارزیابی	
بکارگیری راهبردها و ابزار های گوناگون	
راهکارهایی برای نظارت برنامه درسی	
تدوین طرح های متنوع و مناسب	
تناسب راهبردهای ارزشیابی با اهداف یادگیری	
توجه به منابع و مواد آموزشی عادلانه	
استفاده از معلمان در تالیف کتب درسی	
رشد ابعاد عاطفی دانش آموزان	
توسعه رشد فردی	
توجه به نگرینات یادگیری دانش آموز	

بحث و نتیجه گیری:

هم زمان با نهادینه شدن نقش و اهمیت تعلیم و تربیت در توسعه جوامع و بالندگی نسل جوان و نوجوان، تلاش های بسیاری برای قانونمند کردن این فرایند خطیر آغاز شد و تعلیم و تربیت به انشعابات متعددی تقسیم گردید. در این میان برنامه های درسی به عنوان قلب نظام تعلیم و تربیت و ابزاری در جهت تحقق اهداف آموزش و پرورش مورد توجه بیش از پیش قرار گرفت. و بدین ترتیب برنامه ریزی درسی به یکی از حوزه های تخصصی و در عین حال بحث انگیز تعلیم و تربیت مبدل گردید. برنامه درسی به عنوان یکی از ستون های الزامی سازه علوم تربیتی نقش بی بدیلی در عملکرد های تربیتی داشته است. و حتی پا را از قلمرو رسمی بودن بیرون گذاشته، فرایند های غیر رسمی را در بر گرفته است. برنامه درسی، به منزله ظرف و ظرفیتی در نظر گرفته شده است که کارکردهای چندگانه پیدا کرده و در صدد بر آمده تا همه اتفاق های آموزشی آشکار و پنهان و شکل عملی شدن انتظارات و مقاصد آموزشی را در خود جای دهد. برنامه درسی به منزله یک فرایند، می خواهد مسیری باشد که آغاز و پایان جریان یادگیری و آموزش را به هم پیوند دهد. در این راستا مدل های متفاوتی مطرح شد. اما اغلب پژوهشگران معتقدند که در طراحی برنامه درسی باید ابعاد متفاوتی در نظر گرفته شود. در این راستا مدل سه بعدی برنامه درسی مدنظر قرار گرفت.

نتایج حاصله در مقایسه با پژوهش های انجام شده نشان می دهد که برنامه درسی در ابتدا باید با نیازها و اهداف آموزشی مطابقت داشته باشند. یکی از عوامل مهم و مؤثر در پرورش دانش آموزان، وجود محتوا و تجارب یادگیری مرتبط و مناسب است. محتوا، اصول و مفاهیمی هستند که به شاگردان ارائه می شود تا ورود آنان را به فعالیت های آموزشی، میسر و رسیدن آنان را به هدف های اجرایی امکان پذیر سازد. یکی از موارد مهم در برنامه درسی نحوه دسترسی به منابع یادگیری محتوا، مواد درسی، موضوعات و مضامین است. محتوا مجموعه ای از مفاهیم، مهارت ها و گرایش هایی که از سوی برنامه ریزان، انتخاب و سازماندهی می شود، تعریف شده است. در عین حال، محتوا آثار حاصل از فعالیت های یاددهی و یادگیری معلم و شاگرد را نیز در بر می گیرد. فرایند انتخاب محتوا و سازماندهی آن همواره از حساسیت ویژه ای برخوردار بوده است. این اهمیت نیز بیشتر به علت ماهیت تصمیماتی است که درباره محتوا اتخاذ می شود. در واقع، بحث اصلی در زمینه محتوای برنامه درسی این است که چه دانش و اطلاعاتی در اختیار فراگیران باشد تا بتوانند به فراگیری معلومات جدید مبادرت ورزند. یکی دیگر از شرایط و عوامل اصلی رشد دانش آموزان، متغیر روش های تدریس و یا آنچه که در حوزه برنامه ریزی درسی تحت عنوان راهبردهای یاددهی-یادگیری نامیده می شود، است. از روش های تدریس یا شیوه های یاددهی-یادگیری به عنوان ابزاری جهت عملیاتی ساختن یا اجرای برنامه های درسی در موقعیت های مدرسه و کلاس درس نام برده می شود. در واقع، معلمان از طریق اجرای روش های تدریس، محیط های یادگیری مناسبی را فراهم کرده و کوشش های لازم را برای کمک به یادگیری دانش آموزان و هدایت فعالیت های آنان انجام می دهند. به عبارت دیگر، برای اجرای مطلوب برنامه، لازم است در فرایند برنامه ریزی درسی در مورد روش های تدریس مناسب و هماهنگ با اهداف و محتوای برنامه درسی، تصمیم گیری شود. از طرفی در سیستم های آموزشی، افراد زیادی مشغول به کارند و فعالیت های آنها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در تربیت دانش آموزان موثر است اما در این میان، نقش معلمان از دیگر افراد بسیار برجسته تر می نماید چنانکه بیشتر اوقات را دانش آموزان در مدرسه زیر نظر آنها سپری می کنند و عوامل دیگر هم فراهم آورنده زمینه برای فعالیت معلم ها هست. از این رو بسیاری از دانش آموختگان نظام آموزشی سنتی و جدید شکل گیری شخصیت خود را مرهون معلمان خود می دانند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش، باید در طراحی برنامه درسی به نیازها و اهداف آموزشی توجه شود. مدیران و معلمان باید از روش‌هایی استفاده کنند که دسترسی به منابع یادگیری، محتوا، مواد درسی، موضوعات و مضامین داشته باشند. همچنین فرصت‌های یادگیری باید تعیین و سازماندهی شوند تا بررسی‌ای هدفمند صورت بگیرد و نتایج موردنظر بدست آید. شیوه‌های یادگیری-یاددهی و روش‌های آموزشی (اشکال یادگیری) باید بصورت شفاف و واضح مطرح شود. همچنین شایستگی‌های انسانی (فرا درسی) در راستای دستیابی به یک برنامه درسی مکعبی امری ضروری است. دانش آموزان امروز، پدران و مادران آینده هستند و تربیت نسل‌های آینده در دستان آنهاست. تنها تسلط بر مباحث علمی و دانش به روز نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای جوامع باشد. در این راستا پیشنهاد می‌شود در طراحی محتوای درسی و کتب، علاوه بر نیازهای علمی دانش آموزان به مباحث مربوط به زندگی و آینده دانش آموزان توجه شود. همچنین برنامه‌های فوق درسی برای تربیت دانش آموزان طراحی شده و در نظر گرفته شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

- ارائه مقالات علمی و استاندارد
- اصالت مقاله ارائه شده
- عدم انتشار همزمان یک مقاله و یا مقاله پذیرش و چاپ شده
- ذکرارجاع دهی مناسب

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان مذکور در نگارش این مقاله که مستخرج رساله دکتری است مشارکت داشته‌اند

تعارض منافع

این اثرقبلا در جای دیگری منتشر نشده و همزمان به نشریه دیگری ارائه نگردیده است.

References

1. Çetintaş, R., Burun, Z., Cansu, T. Ü. R. K., & Tamer, Ö. (2018). Structure and Characters of Cubic Curriculum. *Educational Reflections*, 2(2), 11-24.
2. Choe, H. J. (2007). Development and Application of the Information Literacy Cubic Curriculum based on the Cubic Model in University. *The Journal of Korean Association of Computer Education*, 10(4), 83-92.
3. Gholamian, Reza, Hashemi, Ahmad, Machinchi, Ali Asghar and Behrozi, Mohammad. (2020). Teaching methods - Learning the integrated curriculum of social education in elementary school. *Educational Management Research*, 11 (44), 26-15. [in persian].
4. Johnson-Mardones, D. F. (2015). Understanding Curriculum as Phenomenon, Field, and Design: A Multidimensional conceptualization. *International Dialogues on Education*.
5. Lu, G., Trinkle, D., Schleife, A., Leal, C., Krogstad, J., Maass, R., ... & Herman, G. (2020, June). Impact of Integrating Computation into Undergraduate Curriculum: New Modules and Long-Term Trends. In *ASEE Virtual Annual Conference*.
6. Mehr Mohammadi, Mahmoud (2019). Curriculum Aesthetic Basics: Far View, Middle View and Close View, *Iranian Curriculum Encyclopedia*. [in persian].
7. Mehr Mohammadi, Mohammad (2013) Explaining and Recognizing the Capacity of Theories Supervising the Teaching of Values in the Educational System from the Perspective of Effective 2013, *Quarterly Journal of Educational Technologies*, 46 (12), 53-36. [in persian].
8. Qasemzadeh, Behnam Farhadi Langroudi, Fariborz and Khazaei Kooohpar, Meysam (2019). Preschool education in the new era: why and what is the perspective of strategic curriculum studies and the multidimensional model based on it. *Approach* 73, 21-15. [in persian].

9. Safaei, Nusrat, Zarei, Eqbal and Samawi, Seyed Abolvahab. (2021). Designing and validating a curriculum model based on creative thinking skills for elementary students. *Educational Technology*, 15 (3), 590-579. .[in persian]
10. Spain, S. (2020). An Alternative Australian Curriculum Model: Vertical Cubic Curriculum. *Learning and Teaching*, 9(1), 67-89.
11. Yaghoubi, Mohammad Haidar, Asgari, Ali, Abbasi, Effat and Niknam, Zahra. (2019). An Inquiry into Curriculum Concept Model Design: A Synthetic Research Approach. *Educational Strategies*, 12 (1), 101-92. .[in persian].
12. Yousefzadeh Chosari, Mohammad Reza. (2017). Derib Program as a Political Discourse, *Iranian Curriculum Encyclopedia*, .[in persian].